

ต ปัจจัย ประกอบกับธาตุมี จ, ช, และ ป เป็นที่สุด

ว่าโดยกาล บอกอดีตกาล แปลว่าแล้ว

ว่าโดยวาก เป็นได้ ๔ วาก คือ

๑. กัตตวาก
๒. กัมมวาก
๓. ภาววาก
๔. เหตุกัมมวาก

ว่าโดยลิงค์ เป็นได้ ๓ ลิงค์

ในปุงลิงค์แจกตามแบบ ปุริส

ในอิติลึงค์ลง อา ปัจจัย แจกตามแบบ กณญา

ในนปุงสกลิงค์แจกตามแบบ กุล

ธาตุ จ, ช, และ ป (ท) เป็นที่สุด แปลงที่สุดธาตุ เป็น ต.

สิตโต อันเขารดแล้ว, สิจ ธาตุ ในความรด.

วิวิตโต สงัดแล้ว, วิ+วิจ ธาตุ ในความสงัด.

ภุตโต อันเขากินแล้ว, ภุช ธาตุ ในความกิน.

จตโต อันเขาสละแล้ว, จช ธาตุ ในความสละ.

คตโต อันเขาคุ้มครองแล้ว, คป ธาตุ ในความคุ้มครอง.

ตตโต ร้อนแล้ว, ตป ธาตุ ในความร้อน.

อกัมมชาตุ

ต ปัจจัยประกอบกับอกัมมชาตุ สามารถเป็นกัตตุวาทกและภาว-วาทกได้ แต่ถ้าลงเหตุปัจจัย คือ เณ หรือ ณาเป ก่อน เป็นเหตุกัมม-วาทก

- กัตตุวาทก เช่น วิหาโร สหุเทหิ วิวิตโต.
(อ.วิหาร สงัดแล้ว จากเสียง ท.)
- ภาววาทก เช่น คาเมน สหุเทหิ วิวิตตัม.
(อันหมุ่มบ้าน สงัดแล้ว จากเสียง ท.)
- เหตุกัมมวาทก หตถินา อุกทัง ตาปีตัม.
(อ.น้ำ อันข้าง ให้อ่อนแล้ว)

สกัมมชาตุ

ต ปัจจัยประกอบกับสกัมมชาตุเป็นกัมมวาทกเท่านั้น ถ้าประกอบเหตุปัจจัย คือ เณ หรือ ณาเป ก่อนแล้วเป็นเหตุกัมมวาทก

- กัมมวาทก เสฏฐินา ธนัง จตตัม.
(อ.ทรัพย์ อันเศรษฐี สละแล้ว)
- เหตุกัมมวาทก เสฏฐินา ทาสัง ธนานิ วิสุตชชาปีตานิ.
(อ.ทรัพย์ ท. อันเศรษฐี ยังทาส ให้อ่อนแล้ว)

วิธีแปลกริยาภิกตฺกัที่มี ต ปัจจัยเป็นที่สุด เมื่อเข้าสมาสกับศัพท์เหล่านี้
คือ ขณ, สมย, กาล, เวลา, ฐาน เป็นต้น

- (ตสฺส วิหารสฺส) วิวิตฺตกาเล
- (ตสฺส ภาตฺตสฺส) ภาตฺตกาเล
- (ตสฺส ปุริสสฺส ชนสฺส) จตฺตกาเล
- (ตสฺส อุกทสฺส) ตตฺตกาเล.....

- วิวิตฺตกาเล ...
- ภาตฺตกาเล
- จตฺตกาเล
- ตตฺตกาเล.....

วิธีแปลกริยาภิกตฺกัที่มี ต ปัจจัยเป็นที่สุด เมื่อเข้าสมาสกับ ภาว ศัพท์ หรือ ปัจจัย
ในภาวตัทธิต คือ ตา, ตต

- (ตสฺส วิหารสฺส) วิวิตฺตตาย
- (ตสฺส อุกทสฺส) ตตฺตตาย
- (ตสฺส ชนสฺส) จตฺตตาย
- (ปีตุโน ปุตฺตสฺส) คตฺตตาย.....

- วิวิตฺตตาย ..
- ตตฺตตาย
- จตฺตตาย
- คตฺตตาย.....

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นภาษามคธ

๑. อ.ภิกษุ ย่อมได้ ซึ่งความอิม ในกาลแห่งภัต อันตนฉนแล้ว ฯ
๒. อ.พระเถระ ย่อมมา ในกาลแห่งภัต อันสามเณร ฉนแล้ว ฯ
๓. อ.ความสุข ย่อมเกิดขึ้น เพราะความที่แห่งภัตเป็นของอันภิกษุฉนแล้ว ฯ

จงแปลเป็นภาษาไทย

๑. ภิกษุณา อหาโร ภุตโต.
 ๒. เสฏฐินา ธนานิ ปริจจตุตทานิ.
 ๓. ธมฺเมน ธมฺมปสนฺโน ชโน คตุโต โหติ.
- ตตุโต ร้อนแล้ว. ตปฺ ชาติ ในความร้อน.